

**ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІНФРАСТРУКТУРИ ТА
ТЕХНОЛОГІЙ
ІНСТИТУТ УПРАВЛІННЯ, ТЕХНОЛОГІЙ ТА ПРАВА
ФАКУЛЬТЕТ УПРАВЛІННЯ І ТЕХНОЛОГІЙ
КАФЕДРА ФІНАНСІВ, ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ**

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

КОНТРОЛІНГ

Затверджено:

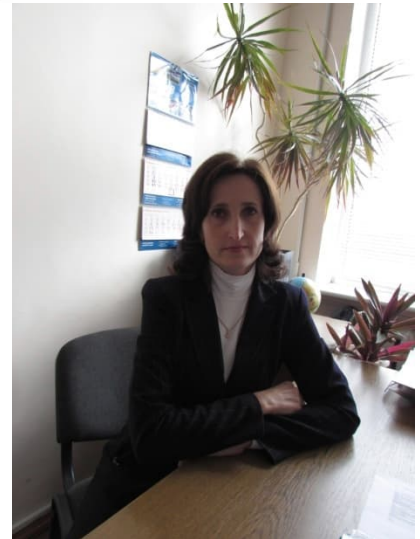
Протокол засідання кафедри
фінансів, обліку і оподаткування

№ 1 від 31 серпня 2022 р.

Завідувач кафедри ФОО

С.М. Шуляренко

Викладач	Шуляренко Світлана Миколаївна Кандидат економічних наук, доцент
Посилання профіль викладача на сайті ДУІТ	Шуляренко Світлана Миколаївна
E-mail	7673544@gmail.com
Факультет, Кафедра	Факультет Управління і технологій/ Кафедра фінансів, обліку і оподаткування м. Київ, вул. Івана Огієнка, 19, каб. 603
Консультації	Кожен понеділок та четвер з 14 до 16 м. Київ, вул. Івана Огієнка, 19, каб. 603 або за Zoom посиланням

Офіційна назва освітньої програми	Транспортний менеджмент
Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Галузь знань, спеціальність	07 «Управління та адміністрування» 073 «Менеджмент»
Статус дисципліни (обов'язкова, вибіркова)	Цикл дисциплін професійної підготовки, вибіркова
Курс / Семестр викладання	4/7
Обсяг дисципліни	4 кредити ECTS / 120 загальна кількість годин
Види та кількість аудиторних занять, денна/ заочна	Лекції – 20 годин / 8 годин Практичні заняття – 24 години / 4 години
Форма контролю	Залік
Локація та	Аудиторія згідно з розкладом.

матеріально- технічне забезпечення	Мультимедійний проектор, калькулятори, мережа Internet.
Мова викладання	Українська
Мета вивчення дисципліни	Надання знань з організації та методики контролінгу, щодо можливостей його запровадження вітчизняними підприємствами з урахуванням передового зарубіжного досвіду, використання інструментарію контролінгу в управлінні сучасним бізнесом, освоєння типових алгоритмів прийняття управлінських рішень, заохочення до пошуку альтернативних рішень та їх прорахунок
Загальні компетентності	ЗК 4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. ЗК9. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
Спеціальні (фахові) компетентності	СК3. Здатність визначати перспективи розвитку організації. СК7. Здатність обирати та використовувати сучасний інструментарій менеджменту СК8. Здатність планувати діяльність організації та управляти часом
Програмні результати навчання	ПРН4. Демонструвати навички виявлення проблеми та обґрунтування управлінських рішень. ПРН6. Виявляти навички пошуку, збирання та аналізу інформації, розрахунку показників для обґрунтування управлінських рішень. ПРН11. Демонструвати навички аналізу ситуації та здійснення комунікації у різних сферах діяльності організації

ЧИМ ЦІКАВИЙ КУРС:

Вивчення сучасного інструментарію контролінгу дозволить набути навички посади контролера – внутрішнього експерта-радника (економічного логістичного).

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувачі будуть вміти:

- проводити аналіз варіантів управлінських рішень та розробляти рекомендації для керівництва підприємства;
- заповнювати реєстри управлінського обліку, складати управлінську звітність;
- складати бюджети та здійснювати бюджетний контроль;
- давати оцінку діяльності центрів відповідальності.

ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ЗА ТЕМАМИ

Змістовий модуль 1.

ТЕМА 1. Концепція контролінгу

Суть, мета і функції контролінгу. Основні концепції контролінгу. Контролінг: проблеми термінології. Роль контролінгу в системі управління підприємством. Взаємозв'язок контролінгу з іншими функціями управління. Формування контролінгової інформації.

Види контролінгу. Цілі і задачі стратегічного контролінгу. Цілі і задачі оперативного контролінгу.

Структура контролінгу. Інформація управлінського обліку та її призначення. Визначення поняття «управлінський облік». Відмінності фінансового і управлінського обліку.

Передумови формування і розвитку контролінгу. Причини появи контролінгу на сучасних підприємствах.

ТЕМА 2. Класифікація та поведінка витрат

Класифікація витрат. Вичерпані та невичерпані витрати. Витрати на продукцію та витрати періоду. Алгоритм розрахунку собівартості виробленої продукції. Прямі і непрямі витрати. Основні

та накладні витрати. Релевантні та нерелевантні витрати. Маржинальні та середні витрати. Дійсні та альтернативні витрати. Контрольовані та неконтрольовані витрати.

Фактори витрат для різних функцій бізнесу. Змінні витрати. Постійні витрати. Напівзмінні витрати. Напівпостійні витрати. Вплив керівництва на поведінку витрат. Змішані витрати. Релевантний діапазон.

Оцінка витрат. Функція витрат. Методи визначення функції витрат: технологічний аналіз; аналіз бухгалтерських рахунків; метод вищої-нижчої точки; метод візуального пристосування; регресійний аналіз (метод найменших квадратів); спрощений статистичний аналіз.

ТЕМА 3. Системи і методи калькулювання витрат

Визначення понять «калькулювання», «об'єкт витрат». Система виробничого обліку та її впровадження. Підходи до встановлення ставок розподілу накладних витрат. Процес розподілу виробничих накладних витрат. Методи розподілу витрат та їх застосування. Заздалегідь визначена ставка розподілу накладних витрат.

Калькулювання за замовленнями. Документопотік за умов калькулювання за замовленнями. Відомість обліку витрат на замовлення. Калькулювання за процесами. Калькулювання за процесами з використанням середньозваженої собівартості. Калькулювання за процесами з використанням методу ФАЙФО. Особливості калькулювання за наявності браку. Гібридні системи калькулювання. Калькулювання повних і змінних витрат. Концепція маржинального доходу.

ТЕМА 4. Аналіз взаємозв'язку витрат, обсягу діяльності та прибутку

Аналіз взаємозв'язку «витрати-обсяг-прибуток». Методи аналізу взаємозв'язку «витрати-обсяг-прибуток». Точка беззбитковості. Маржинальний метод визначення точки беззбитковості. Коефіцієнт маржинального доходу. Аналіз на основі прибутку після оподаткування. Графічні методи аналізу взаємозв'язку «витрати-обсяг-прибуток»: графік беззбитковості, графік «прибуток-обсяг», графік маржинального доходу.

Аналіз чутливості прибутку. Запас фінансової міцності. Операційний важіль. Сила дії операційного важеля. Аналіз взаємозв'язку «витрати-обсяг-прибуток» за умов асортименту. Припущення, покладені в основу аналізу взаємозв'язку «витрати-обсяг-прибуток».

Змістовий модуль 2

ТЕМА 5. Аналіз релевантної інформації для прийняття управлінських рішень

Процес підготовки і прийняття рішення. Релевантність облікової інформації. Критерії релевантності витрат і доходів. Дійсні та альтернативні витрати.

Аналіз варіантів альтернативних рішень. Диференціальний аналіз. Рішення про спеціальне замовлення. Рішення про розширення або скорочення сегмента. Оптимальне використання ресурсів за умов обмежень. Аналіз для прийняття рішення за наявності одного обмеження та за умов кількох обмежень. Побудова моделі. Вирішення моделі лінійного програмування. Рішення «виробляти чи купувати». Рішення «продавати чи обробляти далі».

Оптимальне використання ресурсів за умов обмежень. Аналіз для прийняття рішення за наявності одного обмеження та за умов кількох обмежень. Рішення стосовно запасів. Економічний розмір замовлення. Втрати через нестачу запасів. Резервний запас. Момент розміщення замовлення. Система планування потреб в матеріалах. Рішення стосовно ціноутворення. Характерні риси основних типів ринку. Маржинальний дохід і витрати за умов конкуренції. Процес ціноутворення. Економічна модель ціноутворення. Ціноутворення на основі витрат. Ціноутворення на основі вартості часу та матеріалів. Модель прийняття рішення за умов невизначеності. Поняття ймовірності. Стратегії прийняття рішень.

ТЕМА 6. Аналіз для прийняття рішень стосовно залучення інвестицій

Рішення стосовно капітальних інвестицій. Бюджетування капітальних інвестицій. Виявлення потенційних проектів капітальних інвестицій та визначення витрат і вигід, пов'язаних з впровадженням проекту. Цілі інвестиційних розрахунків. Типова релевантна інформація для

прийняття рішень стосовно капітальних інвестицій.

Оцінювання запропонованих проєктів. Концепція вартості грошей з урахуванням часу. Теперішня та майбутня вартість. Методи оцінювання проєктів капітальних інвестицій. Статичні методи інвестиційних розрахунків. Метод порівняння витрат. Метод порівняння за прибутком. Метод розрахунку рентабельності. Метод розрахунку періоду окупності.

Динамічні методи оцінки інвестицій. Концепція вартості грошей з урахуванням часу. Теперішня та майбутня вартість. Розрахунок NPV (чистої теперішньої вартості). Розрахунок IRR (внутрішньої норми рентабельності). Метод ануїтетів.

Цінність розрахунку виробничого результату на короткостроковий період. Розрахунок виробничого результату на базі загальних витрат та витрат реалізації. Представлення розрахунків в бухгалтерській формі.

ТЕМА 7. Бюджетне планування і контроль

Стратегічне планування. Бюджет та бюджетування. Мета бюджетування. Напрямки бюджетування. Типова ієрархія бюджетів на підприємстві. Основні підходи до організації процесу бюджетування. Стадії процесу бюджетування. Взаємозв'язок бюджетів на підприємствах. Методи складання бюджетів. Розподіл бюджетів та його облік на підприємстві.

Структура системи бюджетів на підприємстві. Операційні бюджети. Бюджет продажу. Бюджет виробництва. Бюджет (кошторис) доходів і витрат. Фінансові бюджети. Бюджет грошових коштів. Бюджетний баланс.

Відхилення. Бюджетний контроль. Система бюджетного контролю. Звіт про виконання бюджету. Розщеплювання загального відхилення прибутку від статичного бюджету. Ефективність та результативність бюджетів. Гнучке бюджетування. Управління за відхиленнями. Відображення відхилень в управлінській звітності та їх аналіз.

ТЕМА 8. Концепція центрів відповідальності

Концепція центрів відповідальності. Визначення поняття «центр відповідальності». Загальна схема обліку відповідальності. Поділ витрат на контрольовані та неконтрольовані. Задачі системи обліку за центрами відповідальності. Класифікація центрів відповідальності.

Оцінка діяльності центру витрат. Поділ витрат на контрольовані та неконтрольовані. Встановлення норм (стандартів) витрат. Облік відповідальності на основі стандартних витрат. Аналіз відхилень від встановлених стандартів. Класифікації відхилень прямих, накладних матеріальних витрат та витрат на оплату праці. Облік відхилень. Відхилення в системах калькулювання прямих та змінних витрат.

Оцінка діяльності центрів доходу. Оцінка діяльності центрів прибутку. Методика обчислення відхилень від бюджету за рахунок продажу за умов різних систем калькулювання. Організація обліку відповідальності за методом «тариф-година-машина». Організація управлінського обліку за методом «тариф-година-машина».

Організація обліку відповідальності за методом «тариф-година-машина». Організація управлінського обліку за методом «тариф-година-машина». Оцінка діяльності центрів інвестицій. Прибутковість інвестицій. Піраміда Дюпона. Економічна додана вартість. Розподіл загальних активів між центрами інвестицій. Залишковий прибуток.

Трансфертне ціноутворення. Поняття трансфертної ціни. Переваги та вади методів трансфертного ціноутворення. Подвійна трансфертна ціна. Чинники, що впливають на транснаціональне трансфертне ціноутворення.

ТЕМА 9. Діагностика фінансово-господарського стану підприємства

Цілі і задачі діагностики фінансово-господарського стану підприємства. Основні задачі, що вирішує проведення діагностики фінансово-господарського стану підприємства. Джерела інформації для діагностики.

Методи стратегічної діагностики. Діагностика ефективності стратегії підприємства. Метод аналізу розриву. Методи діагностики стратегічної позиції підприємства. SWOT-аналіз. Матриця

Бостонської консультативної групи. Матриця Мак-Кінсі. Конкурентний аналіз по Портеру. Порівняльна характеристика стратегій лідерства щодо витрат, диференціації та зосередження. Відмінності в управлінні витратами внаслідок відмінностей у стратегії. Діагностика по слабким сигналам.

Методи оперативної діагностики. Аналіз фінансового стану. Аналіз беззбитковості. Аналіз матеріальних потоків. Аналіз інформаційних потоків. Оцінка ризиків і управління ними.

ТЕМА 10. Організаційно-методичні основи створення системи контролінгу на підприємстві

Визначення структури контролінгу. Формування цільових функцій та елементів системи контролінгу. Вимоги до створення служби контролінгу на підприємстві. Місце служби контролінгу в організаційній структурі підприємства. Варіанти організації контролінгової діяльності на підприємстві. Структура і склад служби контролінгу. Інформаційні потоки на підприємстві в системі контролінгу. Можливі варіанти впровадження контролінгу.

Практичні заняття курсу передбачають розв'язок практичних задач, виконання тестових завдань та модульних контрольних робіт, опитування та дискусії за темами.

Індивідуальні завдання

Для стимулювання науково-дослідницького й творчого інтересу здобувачів вищої освіти і здобуття ними навичок наукової діяльності здобувачам вищої освіти може бути запропоновано виконання рефератів за темами дисципліни у вигляді презентацій, підготовку тез доповіді. Найкращі рекомендуються до виступу на науково-практичній конференції.

Індивідуальні види робіт можуть бути змінені та доповнені за ініціативою викладача або здобувача освіти (за погодженням із викладачем).

ОЦІНЮВАННЯ

Форми поточного та підсумкового контролю	Поточний контроль – 100 балів
КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ	
Підсумкові бали з навчальної дисципліни визначаються як сума балів, отриманих здобувачем протягом семестру.	

Відвідування занять:

За відвідування занять нараховується по 4 бали за кожен модуль. Максимальна кількість становить 8 балів.

Практичні заняття:

Виконання поточних тестових завдань – 2 бали за кожен з шести тестових контролі. Максимальна кількість 12 балів.

Виконання модульних контрольних робіт – 20 балів за кожен. Максимальна кількість балів – 40.

Тестовий контроль – можна набрати максимум 40 балів за результатами виконання тестових завдань.

Самостійна робота

Написання та захист реферату (тематика погоджується із викладачем) у вигляді презентації або підготовка тез доповіді на науково-практичну конференцію – 12 балів (заміняє необхідність проходження поточних тестових завдань).

Підсумковий контроль – Залік

Здобувач отримує підсумкову оцінку за результатами поточного контролю шляхом накопичення балів. Максимальна кількість балів, яку може отримати здобувач, становить 100.

Додаткові бали до поточного контролю здобувач освіти може отримати, пройшовши навчальний курс у вигляді неформальної освіти з отриманням сертифікату в межах предмету вивчення дисципліни та пройшовши процедуру визнання згідно [Положення про визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті здобувачами вищої освіти ДУІТ](#).

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ: НАЦІОНАЛЬНА ТА ECTS			
Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
90-100	Відмінно («зараховано»)	A	«Відмінно» - теоретичний зміст курсу освоєний цілком, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання виконанні в повному обсязі, відмінна робота без помилок або з однією незначною помилкою.
82-89	Добре («зараховано»)	B	«Дуже добре» - теоретичний зміст курсу освоєний цілком, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання виконанні, якість виконання більшості з них оцінено числом балів, близьким до максимального, робота з двома – трьома незначними помилками
75-81		C	«Добре» - теоретичний зміст курсу освоєний цілком, практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання виконанні, якість виконання жодного з них не оцінено мінімальним числом балів, деякі види завдань виконані з помилками, робота з декількома незначними помилками, або з однією – двома значними помилками
64-74	Задовільно («зараховано»)	D	«Задовільно» - теоретичний зміст курсу освоєний не повністю, але прогалини не носять істотного характеру, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, більшість передбачених програмою навчання навчальних завдань виконано, деякі з виконаних завдань, містять помилки, робота з трьома значними помилками
60-63		E	«Достатньо» - теоретичний зміст курсу освоєний частково, деякі практичні навички роботи не сформовані, частина передбачених програмою навчання навчальних завдань не виконані, або якість виконання деяких з них оцінено числом балів, близьким до мінімального, робота, що задовольняє мінімум критеріїв оцінки
35-59	Незадовільно («не зараховано»)	FX	«Умовно незадовільно» теоретичний зміст курсу освоєний частково, необхідні практичні навички роботи не сформовані, більшість передбачених програм навчання, навчальних завдань не виконано, або якість їхнього виконання оцінено числом балів, близьким до мінімального; при додатковій самостійній роботі над матеріалом курсу можливе підвищення якості виконання навчальних завдань (з можливістю повторного складання), робота що потребує доробки
1-34		F	«Безумовно незадовільно» теоретичний зміст курсу не освоєно, необхідні практичні навички роботи не сформовані, всі виконані навчальні завдання містять грубі помилки, додаткова самостійна робота над матеріалом курсу не приведе до значимого підвищення якості виконання навчальних завдань, робота, що потребує повної переробки

ІНФОРМАЦІЙНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Методичне забезпечення:

1. Робоча програма навчальної дисципліни.
2. Конспект лекцій.
3. Пакети тестових завдань.

4. Пакети модульних контрольних робіт.

Електронні ресурси бібліотеки ДУІТ: <https://library.duit.in.ua>.

Список рекомендованої літератури

Базова:

1. Піжук О.І., Бодров В.Г., Минчинська І.В. Контролінг в управлінні підприємством: навч. посіб. Ірпінь: Ун-т держ. фіск. служби України, 2019. 441 с.
2. Брітченко, І.Г. Контролінг: навч. посіб. / І.Г. Брітченко, А.О. Князевич. Рівне: Волинські обереги, 2015. 279 с. Режим доступу: сайт Електронного репозитарію ДВНЗ "УжНУ"
3. Colin Druri. Cost and management accounting-Thomson, 2006. p. 598.
4. Задорожний З.В. Контролінг: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Задорожний З.В., Давидович І. Є., Фаїзов А. В.; Терноп. нац. екон. ун-т. - Т.: Економічна думка, 2010. 224 с.
5. Контролінг / В. А. Міщенко, Р. Г. Долінська, А. Л. Парцирна; Нац. техн. ун-т "Харків. політехн. ін-т" = Controlling / V. A. Mishchenko, R. G. Dolinska, A. L. Partsygna: навч. посіб. для самост. роботи студентів. Харків: Павленко О. Г., 2015. 157 с.
6. Партин, Г.О. Фінансовий контролінг: навч. посіб. / Г.О. Партин, Р.І. Задерецька; Нац. ун-т "Львів. політехніка". Л.: Вид-во Львів. політехніки, 2013. 232 с.
7. Рябенко Л.І. Контролінг зовнішньоекономічної діяльності: навч. посіб. / Л.І. Рябенко, М.М. Шиков, І.С. Зайцев; Донбас. держ. техн. ун-т. Алчевськ: ДонДТУ, 2012. 235 с.
8. Сабліна Н.В., Кузенко Т.Б. Фінансовий контролінг: навчальний посібник. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2019. 161 с. URL: <http://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/23045/1/2019%20-%20%D0%A1%D0%B0%D0%B1%D0%BB%D1%96%D0%BD%D0%B0%20%D0%9D%20%D0%92%2C%20%D0%9A%D1%83%D0%B7%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE%20%D0%A2%20%D0%91.pdf>
9. Садченко О.В. Контролінг: навч.-метод. посіб. / О.В. Садченко, Н. С. Нічітайлова; Одес. нац. ун-т ім. І.І. Мечникова. О.: ОНУ, 2013. 171 с.
10. Филипова І.Г. Контролінг як технологія управління організацією: навч. посіб. / І.Г. Филипова, В.Г. Сумцов, Г.С. Балахнін; Східноукр. нац. ун-т ім. В. Даля. Луганськ, 2013. 240 с.

Допоміжна:

1. Букреєва Д.С. Контролінг – механізм ефективного управління підприємством: монографія / Д.С. Букреєва; Держ. ВНЗ "Нац. гірн. ун-т". Дніпро: НГУ, 2017. 177 с.
2. Войнаренко М.П. Управлінський облік: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / М.П. Войнаренко, Л.П. Радецька, Л.В. Овод. Хмельницький: ХНУ, 2012. 363 с.
3. Голов С.Ф. Управлінський облік: Підруч. для студ. вищих навч. закл. за спец. «Облік і аудит» / С.Ф. Голов. 2 вид. К.: Лібра, 2004. 703с.
4. Лігоненко Л.О. Контролінг у торгівлі: монографія / Л.О.Лігоненко, О.А. Вержбицький; Київ. нац. торг.-екон. ун-т. К.: [б. в.], 2013. 267 с.
5. Малярець Л.М. Контролінг зовнішньоекономічної діяльності підприємства: аналітичний підхід [Текст]: монограф. / Л.М.Малярець, Н.В. Проскуріна. Харків: ХНЕУ, 2014. 228 с.
6. Нападовська Л.В. Управлінський облік: підручник / Л.В. Нападовська; Київ. нац. торг.-екон. ун-т. 2-е вид., доопрац. та допов. К.: КНТЕУ, 2010. 647с.
7. Партин Г.О. Управлінський облік : підручник / [Г.О. Партин та ін.]; Нац. ун-т "Львів. політехніка". Л.: Вид-во Львів. політехніки, 2013. 279 с.
8. Управлінський облік: підручник / О.В. Фоміна, О.А. Мошковська, О.О. Августова [та ін.]; за заг. ред. О.В. Фоміної. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2021. 228 с.
9. Фаріон І.Д. Управлінський облік: підруч. / [І.Д. Фаріон, Т.М. Писаренко]. К.: Центр учбової літератури, 2012. 792с.
10. Шульга Н.П. Банківський контролінг: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Н.П. Шульга; Київ. нац. торг.-екон. ун-т. К.: [Київ. нац. торг.-екон. ун-т], 2011. 438 с.

Додаткова інформація

Детальнішу інформацію щодо методів навчання, форм оцінювання, самостійної роботи та

повного списку літератури наведено у Робочій програмі навчальної дисципліни.

ПОЛІТИКА ДИСЦИПЛІНИ

Щодо академічної доброчесності

Дотримання академічної доброчесності засновується на ряді положень та принципів академічної доброчесності, що регламентують діяльність здобувачів вищої освіти та викладачів ДУІТ:

[Кодекс академічної доброчесності Державного університету інфраструктури та технологій](#)

[Положення про систему забезпечення академічної доброчесності у Державному університеті та технологій](#)

[Положення про Комісію з академічної доброчесності у ДУІТ та Комісію з етики та управління конфліктами у сфері академічної доброчесності у ДУІТ](#)

Порушення [Кодексу академічної доброчесності ДУІТ](#) є серйозним порушенням, навіть якщо воно є ненавмисним.

Списування під час контрольних заходів заборонені.

Усі письмові роботи, виконані в електронному вигляді (реферати), перевіряються на наявність плагіату згідно з [Положенням про порядок перевірки навчальних, кваліфікаційних, науково-методичних наукових та інших робіт на наявність ознак академічного плагіату у ДУІТ](#). У випадках виявлення порушення – реагування відповідно до [Кодексу академічної доброчесності ДУІТ](#).

Щодо відвідування

Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання, за яке нараховуються бали. За об'єктивних причин (хвороба, міжнародне стажування, індивідуальний графік) навчання може відбуватися в онлайн (або змішаній) формі за погодженням із деканом факультету.

Неформальна освіта

Можливість зарахування результатів неформальної освіти регламентується «[Положенням про визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті здобувачами вищої освіти ДУІТ](#)».